

У 2  
3  
1Н//779648(039)

056

І. ГУРСЬКІ

# НА ВАРЦЕ

П'ЕСА Ў АДНОЙ ДЗЕІ

DR

19

РБ

Д В Б \* 1938



1Н11779648(039)

І. ГУРСКІ

# НАВАРЦЕ

П'ЕСА Ў І ДЗЕІ

У 2532  
3



ДЗЯРЖАЎНАЕ ВYДАВЕЦТВА БЕЛАРУСІ  
МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА  
М Е Н С К \* 1938

Нацыянальная  
бібліятэка  
Беларусі

ба

## ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ

ГАЛІНА—маладая дзяўчына, даярка калгаса.

ДОМНА—яе маці, свінарка.

ДЗЯНІС—яе бацька, конюх.

КАПЫЛЕНКА АСТАП—пагранічнік.

ПОРХАЎКА ПЯТРУСЬ—кладаўшчык калгаса.

ЛЮДМІЛА—шпіёнка.

СОКАЛАЎ—камендант атрада.

Дзея адбываецца ў прымежным калгасе.



І. ГУРСКІ

Н А В А Р Ц Е

П'ЕСА Ў І ДЗЕІ

ДЗЯРЖАЎНАЕ ВЫДАВЕЦТВА БЕЛАРУСІ  
МАСТАЦКАЯ ЛІТАРАТУРА  
М Е Н С К \* 1938

## ДЗЕЙНЫЯ АСОБЫ

ГАЛІНА—маладая дзяўчына, даярка калгаса.

ДОМНА—яе маці, свінарка.

ДЗЯНІС—яе бацька, конюх.

КАПЫЛЕНКА АСТАП—пагранічнік.

ПОРХАЎКА ПЯТРУСЬ—кладаўшчык калгаса.

ЛЮДМІЛА—шпіёнка.

СОКАЛАЎ—камендант атрада.

Дзея адбываецца ў прымежным калгасе.

Сялянская хата. Печ. Гарадскі ложак, на ім гара падушак. Стол засланы абрусам, венскія крэслы. На покуці партрэты правадыроў партыі і ўрада, убраныя вышыванымі ручнікамі, крыху далей ікона. Шафа. Невялічкая паліца з кніжкамі. На сцяне вялікія фотопартрэты лётчыка і танкіста. На сцэне: Галіна і Домна.

Галіна (*пералістваючы кніжку, спявае*).

Спявала дзяўчына  
У садзе зялёным,  
А вусны гарэлі  
Макам чырвоным.

Ой, сокал, мой сокал,  
Як сонейка ясны,  
Стаіш на граніцы  
Рабоча-калгаснай.

Будзь горды, мой сокал,  
І ў сцюжу і ў вецер  
На варце краіны  
Найлепшай у свеце.

Спявала дзяўчына  
У садзе зялёным,  
Што мілы на варце  
Граніцы чырвонай.

Домна (*чысцячы самавар*). Мілы на варце. Ты гэта пра каго? Штосьці Астап зачасціў з заставы.

Галіна (*усміхнуўшыся*). Адгадала.

Домна. Гэта як-жа так? З Пятрусём заручыны згуляла, пагалоскі на ўвесь свет пусціла, а зараз у кусты. Браты прыедуць—тэлеграму адбілі, а тут табе ні-

якага вяселля. Не, ягадка мая. Так добрыя людзі не робяць. У нашай сям'і такога не было. Бачылі вочы, што куплялі—зараз ешце, хоць павылазце.

Галіна. А калі памылілася?

Домна. У чым памылілася?

Галіна. Калі другога палюбіла?

Домна. Палюбіла, разлюбіла. Надта хутка ў вас робіцца.

А я думала, што ён па дзяржаўных справах, ажно вось яно што! Каб я ведала, качаргой-бы прагнала.

Галіна. Кінь мама—пяць дыверсантаў злавіла, узнагароду атрымала—ці-ж гэта хаханькі. А што чалавека палюбіла...

Домна. Ты мне зубоў не загаварвай... Чым Пятрусь дрэнны?

Галіна. Язык дрэнна прывешан і розуму бог не даў. Спачатку не заўважыла, а потым—каб век не кукаваць, лепш абарваць.

Домна. Добрая зязюлька. (Злосна.) Куды збіраешся?

Галіна (пераапрапаючыся). На гурток, Канстытуцыю з бабамі вывучаць. Можа камендант пазвоніць—хутчэй пакліч мяне. Усёй бабскай нарадай прыдзе.

Домна. Чаго?

Галіна. Ды сёння з таго боку шпіёнка перайшла і як у вадуканула. Астапу непрыемнасць—у часе яго дзяжурства. Трэба відаць пушчу прачасаць, на гэтую справу мы—спецыялісты. Дзевятнаццаць раз за мінулае лета працэсвалі і восем раз не дарэмна.

Домна. Нялёгкая справа пагранічнікаў. Хоць удзень, хоць уначы—як на вайскавай службе. А сабаку па следу шпіёнкі пускалі?

Галіна. Пускалі, не бярэ. Толькі „Альфа“ трапіць на след, пройдзе крокаў з дваццаць і зноў губляе. Хітрая гадзіна, мусіць парашком запаслася. Сокалаў званіў—прасіў наглядаць, можа часам дзе-небудзь тут з'явіцца. Ну я пайшла. Калі прыдзе Астап, няхай пачакае.

Домна. А калі Пятрусь?

Галіна. Скажаш, што мяне няма дома і што сёння не вярнуся. Ды і наогул, хай не ходзіць да нас.



Домна. Ой, нядобрае дзяўчына ў цябе ў галаве. Пятруся Порхаўку мы ведаем як аблупленага, з свае вёскі хлопец, а Астап Капыленка бог ведае адкуль... Пасаромілася-б людзей... *(Наступаючы.)* Так не будзе як ты хочаш!.

Галіна. Мама, не крычы на мяне.

Домна. Што-о? Казак у спадніцы!?

Галіна. За Пятруся я не пайду.

Домна. Не пойдзеш?

Галіна. Не.

Домна. Не кажы гоп, не пераскочыўшы, ягадка мая.

Галіна. Паглядзіш.

Домна. Нідзе дзенешся. Бацька як прыцісне аж пішчаць будзеш.

Галіна. Прапаў той час, калі за нялюбага выдавалі замуж. *(Хутка выходзіць.)* Гэтага не будзе! *(Праходзячы каля акна, спявае.)*

Ой, сокал, мой сокал,  
Як сонейка ясны,  
Стаіш на граніцы  
Рабоча-калгаснай.  
Будзь горды, мой сокал,  
І ў сцюжу і ў вецер  
На варце краіны  
Найлепшай у свеце.

Домна *(здаволена.)* Па мне пайшла. Сябе ў крыўду не дасць. Прызнацца па праўдзе і я доўга выбірала, покуль не спаткала свайго. Дзяніс адразу да сэрца прышоўся. Прыглянуўся, не дарма—век пражыла. Пакрычыш на яго, ён увагнецца і пайшоў. Трэба ўмець мужчыну браць пад ногаць. *(Выцірае партрэты, дайшла да іконы.)* Прэсвятая багародзіца выціскаюць цябе. Раней было поўна абразоў. Цяпер сіратой засталася. І ўсё Галіна, яе работа. Яна і на цябе замахваецца. *(Падумаўшы.)* Ці варта табе адной пакутваць?.. Эт! Няхай будзе грэх на маёй душы. Сама цябе павесіла, сама і здыму.

*(Уваходзіць Пятрусь.)*

Порхаўка. Добры дзень, цётка Домна! Чаго так перапалохаліся?

Домна. А-а-а, Порхаўка! (*Перавярнуўшы ставіць ікону каля лавы, выцірае хвартухом крэсла.*) Добры дзень, Пятрусёк! Сядай ягадка.

Порхаўка (*садзіцца*). А дзе-ж Галя?

Домна. Заняткі з бабамі праводзіць. Усіх даярак сабрала, Канстытуцыю вывучаюць.

Порхаўка. Усёадно не выберуць. Падумаеш, знатная даярка. Вось у нас, у тэрытарыяльным палку... вылучылі палкоўніка, а каб не ён, можа Пятрусь Порхаўка красаваўся-б у спісах Вярхоўнага Савета...

Домна (*усміхнуўшыся*). Мана меры не ведае... Ёлжэш ты ягадка як наняты... Зарапартаваўся. Хто цябе выбярэ ў Вярхоўны Совет...

Порхаўка. Прабачце. (*Хоча перавесці размову.*) Хутка Галіна прыдзе?

Домна. Выходзячы, сказала: „Калі прыдзе Астас, няхай пачакае“.

Порхаўка (*вызверыўся*). А калі Пятрусь Порхаўка?

Домна. „Скажаш, што мяне няма дома і што сёння не вярнуся. Ды наогул, хай не ходзіць да нас“.

Порхаўка (*нездаволена*). Што гэта значыць?

Домна. Нечым не дагадзіў, ягадка,—ці словам ці справай, а хутчэй словам. Мусіць ляпнуў пра яе што-небудзь, а дзяўчыне сорам.

Порхаўка. Падманваеце?

Домна. Гэта-ж не ў царкве, ягадка...

Порхаўка. Вы заўсёды жартуеце...

Домна. За каго ты мяне прымаеш? Чыстую праўду кажу. А Галя, калі што скажа, тое і зробіць. (*З гонарам.*) Майго характару. Не будзе ў вас ладу. Прыдзецца табе, Пятрусёк, павярнуць аглоблі... Дзяўчаты не любяць балбатуноў... Язык трэба трымаць на прывязі.

Порхаўка. Як? Навошта-ж тады па раёну раззванілі. У газеце нават прапісалі: у нядзелю вяселле нашай знатнай даяркі. Калгас падрыхтоўвае падарункі. Гэта-ж не толькі мяне, але і сябе абняславля.

Домна. Абняславiш, калi сэрца к другому ляжыць.

Порхаўка. К Астапу? А ці чулі вы, цётка Домна, што пры яго варце праз граніцу шпіёнка перайшла?

Домна. Пры яго варце?

Порхаўка. Так. Яшчэ невядома, што з ім будзе. Мо' пад суд аддадуць. Да таго-ж я чуў, што ён сын кулака... у нас на зборы быў такі... заўсёды чысценькі... у каўнерыку... а потым аказаўся кулацкім сынкам... І ён такі... белая костка... чалавек, які не ўнушае палітычнага давер'я... і як яго на граніцы трымаюць?..

Домна. То што-ж ты маўчыш? Нядобра, ягадка. Наша справа пагранічная... Камендант ведае?

Порхаўка. Я сігнальчык падаў...

Домна (*іранічна*). „Сігнальчык падаў!“ Трэба браць быка за рогі. Навошта мне такі зяць? Сама пайду да каменданта.

Порхаўка. Гэта першы сігнальчык, а там другі... Я яго „ўскрыю“. Можна ён знарок дзевяць парушальнікаў злавіў, каб у давер'е ўбіцца і дваццаць прапусціць міма сябе.

Домна. А што ты думаеш, ягадка мая.

Порхаўка. Каб не сакратар райкома, яго-б адвялі з выбарчай камісіі. Нічога і на яго матэрыяльчык ёсць. (*Вымае з кішэні пакунак, перабіраючы.*) Гэта на старшыню...

Домна (*перабівае*). Калгаса?

Порхаўка. Як піць даць.

Домна. Здаецца добры чалавек.

Порхаўка. Добры? Такі гад, якіх у свеце мала. У ім нічога савецкага... Угаварвае Галіну Дзянісаўну пайсці замуж за Астапа Капыленку.

Не да твару старшыні ўмешвацца ў прыватныя справы... Пайдзі Галіна Дзянісаўна за Астапа Капыленку, старшыня карову дае... А калі яна выбрала мяне, Пятруся Порхаўку, хоць на выгляд і дробненькага чалавечка, але ўдалага, ён угаварвае ўзяць лабатуую цялушку... (*Ківае пальцам.*) Нічога, Адам Адамавіч, Пятрусь Порхаўка і з цялушкай не прападзе...

Домна. Няпраўда, ягадка мая. Адам Адамавіч не такі чалавек. Адносна цялушкі ён жартаваў. Што няпраўда, то няпраўда...

(Уваходзіць Людміла, неўзабаве, праскакаў кавалерыйскі раз'езд.)

Людміла (*страшэнна стомленая*). Можна ў вас вады напіцца?

Порхаўка (*услужліва*). Калі ласка.

Людміла (*напіўшыся*). Дзякую. (*Да Домны*.) Добры дзень, цётка!

Домна. Добры дзень! Адкуль будзеце, кветачка?

Людміла. Што вас так цікавіць?

Домна (*хітра*). Так сабе. Можа часам настаўніца з Крыжоў?

Адкуль Падгальскую ўзялі, аказалася ворагам народа.

Порхаўка (*недачакаўшыся адказу, грозна*). Ты хто?

Людміла (*усміхнуўшыся ў гэтым-жа тоне*). А ты хто?

Порхаўка. Адкуль будзеш?

Людміла. А ты адкуль?

Домна (*працягвае*). Дзеці другі тыдзень не займаюцца.

Абяцалі з Менска прыслаць настаўніцу, ды ўсё не падбяруць. На граніцу абы каго не пасылаюць.

Людміла (*хітра*). Я еду ў Крыжы... Ды вось ніяк не дабяруся... у падводчыка кола зламалася. Зайшла вады напіцца, а тут усялякія падазрэнні... „Ты хто? Адкуль будзеш?“, Вось мой пашпарт... (*Паказвае, Пятрусь разглядае*).

Домна (*убок*). Лжэш ты ягадка, як нанятая...

Пятрусь (*чытае*). Кашырына Людміла Карлаўна... (*Адае*.)

Людміла (*да Пятруся*). З кім маю гонар быць знаёмай?

Пятрусь (*стукае абцасамі*). Кладаўшчык калгаса.

Людміла. А выпраўка салдацкая.

Пятрусь. Быў на зборы ў пяхотным палку. Наш полк стаіць каля Бродаў, у Замасточчы. Месяц паганялі, а потым прызначылі штабным пісарам... (*Падаючы руку*.)

Пятрусь Порхаўка.

Людміла. Вельмі прыемна.

Порхаўка (*сціснуў руку*). Ну, як? Гэта дарма, што невялічкі ростам, але моц у руках маю...

- Людміла (*вырвала руку*). Мядзведзь!.
- Порхаўка (*смяецца*). Два сезоны працаваў на кладцы цэгля... вайсковая пабудова...
- Домна (*нездаволеная*). От не балбачы!
- Людміла (*да Домны*). Скажыце, у вас можна будзе крыху адпачыць?
- Домна. А чаму-ж не. Для добрых людзей дзверы заўсёды адчынены. Сядайце, калі ласка.
- Людміла (*садзіцца*). Вельмі ўдзячна. (*Да Домны*.) Гэта ваш сын?
- Домна. Вунь мае сыны (*паказвае на партрэты*), адзін—лётчык, другі—танкіст. Ды гэта не ўсё. Грышка—пекарар у горадзе, Сымон—качагарам, Зміцер—майстрам. А Панцелей Дзянісавіч—прафесарам. Дзве дочки за брыгадзірамі замужам. Адна дочка—настаўніца. А да Галіны сватаецца Порхаўка. Апошняя Валя сама праз парог пералазіць.
- Пятрусць. Заручыны згулялі. (*Да Домны*.) Будзьце ўпэўнены, за Порхаўкам будзе жыць прыпяваючы.
- Людміла (*да Домны*). Знатная сям'я.
- Домна. От неяк выкачаліся. Навару бывала два цаганы бульбы, высыплю на стол, ядуць аж насы гнуцца. А цяпер паставіш сала і ў той бок не глядзяць. Давай ім прысмакі. Ой, загаварылася, мне-ж трэба свіней карміць... Дык ты Пятрусёк займі паненку, а я тым часам...
- Порхаўка (*перабівае*). З вялікай прыемнасцю.
- Домна. То і добра. (*Выходзячы*.) Толькі глядзі, не пападзіся на кручок, паненка ладная.
- Порхаўка. Не такіх бачылі!? (*Падміргнуў Людміле, яна адказала яму ўзаемнасцю*.)
- Домна (*да Людмілы*). А вы, паненачка, адпачніце покуль падводчык кола ўпарадкуе, дарога будзе карацейшай... Здарожылася небарака... (*Выходзіць*.)
- Людміла (*падазрона*). Нешта мякка сцеле...
- Порхаўка. Яна заўсёды такая хлебасольная...
- Людміла (*хітра*). Ну, Пеця, як справы? (*Глядзіць у акно*.)
- Порхаўка. Нішто сабе.
- Людміла (*відаць нервуецца*). Курыш?

Порхаўка. А чаму-ж не, асабліва, калі добрыя, ды чужыя.  
Людміла (*дае папяросу*). Проша! (*Пятрусь закурвае*)

Кажаш быў у арміі?

Порхаўка. Так.

Людміла. Доўга?

Порхаўка. Два месяцы. А што цябе цікавіць? Можа ты  
шпіёнка якая? Ведаем вас...

Людміла. Ха-ха-ха! Хіба шпіёнка сама ў рукі прыдзе.  
Няма дурных (*падышоўшы, прысаджваецца, песьціцца*).

Э-эх, Пеця, малады разумны хлопец. Ну і выбраў-жа  
ты род зброі. Ішоў-бы ты лепей у матарызаваныя  
часткі. Што пяхота...

Порхаўка. Як што? Будзьце ўпэўнены, пяхота не падвядзе.

Людміла. Пры сучаснай тэхніцы, нічога пяхота не варта.

Порхаўка. Пяхота заўсёды вырашала і будзе вырашаць  
лёс вайны.

Людміла. Я не вайсковы чалавек і то ведаю, што ў буду-  
чай вайне будуць вырашаць танкі, самалёты... (*Пры-  
глядаецца*.) Куды-ж гэта старая пайшла?

Порхаўка (*глядзіць у акно*). У хлеў. Яна вечна з сваімі  
свіннямі.

Людміла. Доўгі язык мае?

Порхаўка. Звычайны як у жанчын... У нас, у арміі, за  
язык грэлі.

Людміла. Ніякага значэння, Пеця, пяхота ў будучай вайне  
не будзе мець...

Порхаўка. Як гэта так! Цяпер і пяхота ў нас не тое,  
што было некалі.

Людміла. Адкуль ты ведаеш. Акрамя свае роты нічога  
не бачыў.

Порхаўка. Як! Я-ж быў штабным пісарам. У мяне ўвесь  
полк як на далоні.

Людміла (*надсаджваецца бліжэй да Пятруся, хітра*).  
Я табе дам простую задачу. Калі вырашыш яе...

Порхаўка. Тады што?

Людміла. Тады... паглядзім... чаго варта пяхота...  
(*Прыціскаецца да Пятруся*.) А ты відаць здорава  
закаханы ў сваю Галіну?..

Порхаўка. А што?

Людміла. Нават паглядзець на мяне не хочаш. Хіба я горшая за яе...

Порхаўка. Не... ды толькі... Хто цябе ведае хто ты такая... Лепей далей ад граха... Давай задачу, паспрабую... Некалі галава крыху варыла...

Людміла. Толькі вайсковую.

Порхаўка. Добра.

Людміла (*дастае ліст паперы, малюючы паказвае*). Наступае непрыяцельская брыгада. Прадставім, Пеця, што ты камандзір палка. (*Пятрусь самадавольна смяецца.*)

Порхаўка. А што ты думаеш, можа і буду. У нас усё можна: сёння даярка, а заўтра дэпутат Вярхоўнага Савета. Панцелей Дзянісавіч, гаспадыні сын, быў авечым пастухом, а стаў доктарам навук. Альбо ўзяць хоць-бы мяне, быў радавым і раптам штабны пісар.

Людміла. Ну, камандзір палка, вырашай задачу. (*Пятрусь схіліўся над паперай.*) Тут цячэ рэчка... мост праз яе... вось шасейная дарога... невялічкая вёска... прасёлачная дарога... (*Асцярожна кладзе руку на плячо Пятруся.*)

Порхаўка. Непрыяцельская брыгада наступае... Зараз адаб'ем атаку... Ідзе рэч, каб стрымаць ворага да прыходу падмацавання... Важнейшым стратэгічным пунктам будзе тут... Тут я распалагаю першы батальён...

Людміла. У колькасці?

Порхаўка. Будзь упэўнена! (*Хутка піша.*)

Людміла (*абнімаючы*). Мілы! Ніколі не думала, што ў цябе такая галава...

Порхаўка (*кідае аб падлогу шапку*). Да батальёна дадаю батарэю...

Людміла. Колькі гармат?.. Якія?..

Порхаўка (*хутка піша*). Калі ласка. Другі батальён... трэці... гарматы... кулямёты... усё на месцы... Ну, як? Камісар мне неяк сказаў, каб я не быў балбатуном з мяне-б вышаў вялікі чалавек... Чым я вінаваты, што мяне маці такім нарадзіла...

- Людміла (*разглядае*). Малайчына! (*Бярэ ліст.*)
- Порхаўка. Вось як распісваюцца. (*Распісаўся.*) Бачыла загагуліну. Пятрусь Порхаўка. Здрава!
- Людміла. Куды там! (*Узяўшы паперу паклала ў рэдыкуль.*)  
І кажаш у Пакінічах працаваў...
- Порхаўка. Там усё цэментар заліта...
- Людміла (*устала*). Ну, „камандзір“ палка, цяпер ты ў маіх руках.
- Порхаўка. У гарачых?
- Людміла. Гэта як захочаш. Захочаш—грошы, асалоду ў жыцці, каханне—толькі выведзі мяне адсюль, бо я ў палоне. Сама прабівалася, але ўсе хады зачынены. Выратуй мяне.
- Порхаўка. Ты-ж хто?
- Людміла. Я...
- Порхаўка (*напалохана*). Шпіёнка?
- Людміла. Не-е. Я прабіралася ў Менск, там у мяне бацька. Але ўсё могуць падумаць, чым давядзеш?
- (Чутно цоканне падкоў.)
- Порхаўка. Гэй; сюды. (*Хоча выбегчы.*)
- Людміла (*наказвае на рэдыкуль*). Не рабі глупства А звесткі аб палку хто даў? Калі мяне расстраляюць то і цябе са мной—„палкоўнік“ Порхаўка.
- Порхаўка (*схапіўся за галаву*). Што я нарабіў? Зраднаі-кам стаў. Не, не, не!
- Людміла. На грошы. Бяры. У жыцці спатрэбяцца. Галі-не на ўборы. Яна-ж жанчына. Бяры—а мяне схавай. Вывесці адсюль і ўсяго страху. Я-ж паеду і знішчу. Ніхто ніколі не даведаецца. Мне толькі да Менска—а там зацалую, замілую, паедзеш назад да сваёй Галі. (*Пятрусь бярэ грошы.*)
- Порхаўка. Я зараз... (*Хоча бегчы.*)
- Людміла. Уцякаць няма куды. (*Прыглядаецца ў акно.*) Бабы падняліся, справа дрэнь. Ты павінен раней мяне схаваць. Іншага выхаду няма. Ну, хутчэй. Ці грошы і жонку, каханку на час, ці турму і расстрэл. Выбірай. (*Заглядае ў акно.*) Хутчэй!!! (*Нібы знянацку наказвае*



*рэвальвер, Пятрусь уздрыгануўся.)* А калі не, першая куля табе, а другая...

Порхаўка (*безнадзейна*). Жы-ы-ць... (*Схапіў за руку Людмілу.*) Папаўся як мыш у пастку... Пашкадуй!.. (*У адчай.*) Ды я цябе сваімі рукамі...

Людміла. Страляю!

Порхаўка (*напалохана*). Я так, пажартаваў... Добра. Альбо пан, альбо прапаў. Лепей за ўсё ў гэтай хаце схавацца... так, так. Гэта хата ўне ўсякай падазронасці. Лезь у шафу. (*Адчыніўшы дзверы.*) Туды за дзявочыя ўборы.

Людміла. Не, тут не схова.

Порхаўка. Тады ў пограб, пад падлогу. (*Адчыняе.*)

Людміла. Таксама небяспечна. Хавацца трэба там, каб нікому ў галаву не прышло...

Порхаўка. На печы, ці што?..

Людміла. А што ты думаеш. Лепей заўсё. (*Лезе на печ.*)

Порхаўка. Вазьмі коўдру, ці вось гэта рыззё, накрыйся і ляжы... (*Кідае парванае паліто.*)

Людміла. Глядзі-ж. (*Пацалавала.*) Калі выдасі... мне смерць і табе... (*Укрываецца на печы.*)

Порхаўка. Ну, Порхаўка, трымайся...

(*Выбягае. Сцэна некаторы час пустая.*) (*Уваходзіць Домна.*)

Домна (*разгублена*). Дзе-ж яна дзелася? Паляцела пералётная птушка. А накурана колькі. (*Адчыняе вокны.*) Вой, дурная. Паспадзявалася на Пятруся. Трэба было сказаўшы Галіне зараз-жа ісці дадому і стаць на варце. Будзе ад старога. Разгневаецца, не будзе гаварыць два тыдні. Няўжо Порхаўка не ўцяміў хто яна? Ну і вылаю як убачу. От доўбня! Дзіва, што Галіна не хоча ісці за яго замуж. Хіба гэта чалавек. Сігналы падаваў, заявы пісаў, а сам з-пад носа ўпусціў брыдоту. Ну і сігнальшчык!? А можа спакусіла? Не кожны мужчына перад бабаю ўстаіць. А Галіне як сказала, што Астас Капыленка сын кулака, тую як варама абліло. Вось і ўлезь ты ў чужую душу. Як сустрэну ў вочы плюну. (*Прыглядаецца.*) Дзяніс ідзе. Душу выме.

(*Уваходзіць Дзяніс.*)

Дзяніс (*аглядае кругом*). Дзе-ж твая хітрая ліса?.. Перахітрыла цябе?.. Я так і ведаў... Ты толькі храбрая са мною. У сваёй хаце і качарга гаспадыня. Даверыць вам нічога нельга.

Домна. Што гэта значыць? Скрыпіць як старыя калёсы. Трэба было самому прыйсці.

Дзяніс. Я-ж за коньмі даглядаў. Палявыя работы. Без каня, што без рук.

Домна. А на маіх руках свіная гаспадарка.

Дзяніс. Палітычная справа на першым месцы.

Домна. Ведаю і без цябе. Сама добры палітык. Пятнаццацера нарадзіла... Лётчыка, танкіста, артылерыста... Нехапае толькі пехацінца...

Дзяніс. Што ты маці людзі будуць смяцца... Хаця... (*Прыглядаецца.*) Сокалаў ідзе. Будзе табе пехацінец?

Домна. Сам камендант?

Дзяніс. Ён. Як мы з ім сустрэнемся? Хоць у сабакі вочы пазычай.

Домна. Дзяніска, не крыўдуй, ягадка. Я-ж даверыла яе Пятрусю. Вось яго шапка. (*Падышоўшы, паклала на печ.*) У хаце не прыбрана. (*Узяўшы коўдру кідае на печ.*)

Дзяніс. Колькі разоў я табе, маці, гаварыў, што наша справа пагранічная.. Заляціць белая варона, колькі пакасіці наробиць. Адным словам: не спі ў шапку.

Домна. Я адным вокам наглядала. К лесу ні адна жывая душа не ішла.

Дзяніс. І я прыглядаўся. На лузе нікога не было. (*Падумаўшы.*) Значыць яна недзе ў вёсцы.

(*Уваходзіць Сокалаў.*)

Сокалаў. Цётцы Домне, дзядзьку Дзянісу, прывет! Нарэшце знайшлі, увесь дзень яе шукалі. Як за ваўчыхаю ганяліся. (*Усміхнуўшыся.*) Што, зноў у пуню замкнулі. За ёю трэба глядзець. Каб не вылезла праз страху.

Дзяніс. Ды ведаеце... Чорт яго знае як яно здарылася... Старая паспадыявалася на Пятруся...

Домна. Але. Думалася дасць рады, ягадка мая...

Сокалаў. Уцякла?

Дзяніс. Яна недзе ў вёсцы. Тут блізенька. Пэўна нехта схаваў.

Сокалаў. Схаваў? Першы выпадак у вашым калгасе.

Дзяніс. Дзіву даешся, таварыш камендант. Яшчэ захаваўся нейкі падлюга. От каб ведаў хто.

Сокалаў. Абшукаць усю вёску. (*Выходзіць, а за ім Дзяніс. Кавалерыйскі раз'езд паехаў. Чутна цоканне падкоў.*)  
(Уваходзяць: Галіна і Пятрусь.)

Галіна. (*цягне за руку*). Чаго ты баішся? Скажы, адкуль ты ўзяў, што Астап Капыленка сын кулака?

Порхаўка. Усе пра гэта гавораць.

Домна. Пятрусёк! Я-ж на цябе як на сына паспадзявалася. Як ты яе выпусціў?

Порхаўка. Толькі вы пайшлі і яна...

Домна. Няўжо-ж ты не заўважыў, каб табе павылазілі, што яна шпіёнка?

Порхаўка. А хіба ў яе на ілбе напісана? Куды пайшоў камендант?

Домна. Пайшлі вобыск рабіць.

Порхаўка. Вобыск?

Домна. Нехта мусіць схаваў. Жывуць-жа яшчэ падлюгі на свеце. (*Да Галіны.*) А можа і сапраўды Астап прапусціў... (*Да Пятруся.*) А можа ты... дзяўчына прыгожая... Прызнавайся... Бывае ў мужчын такі грэх... Глядзі... Лепей будзе...

Порхаўка. Што вы, цётка Домна, за каго вы мяне прыймаеце...

Галіна. А хто табе верыў? Адзін з ёю заставаўся.

Домна. Ага. І шапку ў хаце пакінуў.

Порхаўка. Я без шапкі да вас прышоў. Дзе тая шапка?

Домна. Не загаварвайся, ягадка. Вунь яна на печы.

Порхаўка. На печы няма нікога.

Галіна. Паглядзім.

Порхаўка. Ах, праўда. Я яе там паклаў.

Галіна. Нешта ты сёння не такі як заўсёды.

Домна (*да Галіны*). Чаго ты да яго чапляешся?

Порхаўка. Каторы дзень такая. Не падступіцца. Капыленка перад вачыма стаіць.

Галіна. І стаіць. Капыленка за час службы на граніцы затрымаў дзевяць парушальнікаў. А ты што? Сама ў рукі прышла і то выпусціў.

Домна. Не магла яна скрозь зямлю праваліцца... Нехта даў прытулак.

Галіна. У мяне бабы на варце. На ўсіх дарогах, не магла яна прабрацца ў лес.

(Уваходзяць: Сокалаў, Дзяніс, Капыленка.)

Сокалаў (*відаць страшна нервуецца*). Так, так. Дзе-ж яна магла дзецца. А ці ўсіх абшукалі?

Капыленка. Так, што, таварыш камендант, засталася толькі гэтая хата. Дазвольце абшукаць.

Дзяніс. Правільна. Трэба абшукаць.

(Домна няёмка сябе адчувае.)

Капыленка. Служба не дружба, маты.

Порхаўка (*да Домны*). Выслужыцца хоча. Усё на карту. Ведама. Хі-цёр!

Домна (*пакрыўджана*). Мы ўсім сэрцам здэцца... Выпраўляючы сыноў у Чырвоную армію, прасіла як маці любіць радзіму...

Пятрусь. Таварыш камендант! І мне крыўдна за іх...

Галіна (*перабівае*). Справа ідзе каб знайсці яе. (*Цвёрда*.) Абшукаць! (*Капыленка паглядзеў на каменданта, той кінуў галавою.*)

Капыленка. Ёсць! (*Выходзіць, робіць вобыск, чуцен стук.*)

Сокалаў. Хітрая чартоўка. Толькі сабака возьме след і зноў згубіць...

Дзяніс (*спачуваючы*). Такая ўжо наша справа пагранічнікаў... Трэба і ўдзень і ўноч быць напаягове...

Сокалаў. Правільна, дзядзька Дзяніс. І ў буру і ў непагоду стаяць на варце.

Капыленка (*увайшоўшы дакладвае*). Так што, таварыш камендант, нічога не знойдзена.

Порхаўка. Ну, што я казаў? Хіба яна ў гэтай хаце будзе хавацца. Паўтараю, яна за гэты час чорт ведае дзе апынулася... Праз балота прашмыгнула...

Сокалаў. І сапраўды...

Галіна. Каля балота самая надзейная варта.

Сокалаў. Хто?

Галіна. Даяркі: Хімка і Надзейка.

Сокалаў. Яны не прапускаць.

Галіна. Я ўпэўнена, што яна ў вёсцы. Таварыш Сокалаў! Дазвольце нам, бабам...

Капыленка. Пяройдзем, яшчэ раз...

Сокалаў. Прыдзецца.

Капыленка. Ёсць! Загадана: у другі раз абшукаць пры дапамозе жанчын калгаса. *(Збіраецца выходзіць.)*

Галіна. Пачнем з нашай хаты.

Капыленка *(да каменданта.)* Як загадаеце?

Сокалаў. Можна і так.

Капыленка. Слухаю!

Галіна *(адчыняе пограб, туды лезе Капыленка, сама глядзіць перш у падпечак, потым у шафу. Ёй дапамагае Сокалаў.)* Быць не можа, каб яна ўлізнула з вёскі... Не такое вока ў маіх баб, каб яны не заўважылі. *(Лезе на печ.)* Вунь яна! Глядзі ты як укрылася... на нашай печы не ўсядзець... А ну, злазь!.. *(Людміла выстраліўшы бязжыць к акну.)*

Сокалаў. Стой!.. Стой, страляю!..

*(Усе накідваюцца на Людмілу, абяззбройваюць.)*

Галіна *(сціснуўшы руку.)* Гадзюка, такі ўжаліла...

Капыленка *(Кінуўся да Галіны.)* Малайчына Галя!.. Што-о? Ты ранена?.. *(Перавязае. Яе абкружаюць Домна і Дзяніс.)*

Домна. Ранілі дачушку... *(Цалуе.)* Ягадка мая...

Сокалаў *(расчыніўшы рэдыкуль, разглядае, да Порхаўкі.)*

І сюды сігнальшчык трапіў... *(Пятрусь апусціў галаву.)*

Дрэнны з цябе сігналізатар... Не туды цэліш... *(Абступіўся, упала ікона.)* Што такое? *(Да Галіны.)*

Твая работа?

Галіна *(ківае галавою.)* Не.

Домна. Гэта-ж цвік пераржавеў. *(Усе перагледзіліся.)* Э? Сама павесіла, сама і зняла.

Сокалаў (да Порхаўкі). Высветлена, што ваш сігналчык, на Астапа Капыленку, паклёпніцкі... Капыленка сын украінскага калгасніка... верны вартавы... два разы быў ранен на граніцы... і мае права стаяць на варце...

Галіна (вельмі рада, да Астана). Любы! Я ў табе ніколі не сумнявалася...

Сокалаў (падышоўшы да Галіны). Дзякую. Ужо ў каторы раз вы дапамаглі ў нашай справе. Народ ніколі гэтага не забудзе. (Да Капыленка.) Ты ёй сказаў?

Капыленка. Не было калі. Слухайце! (Як скончыў перавязваць.)

Учора наш атрад вылучыў Галіну кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета БССР. Мая любая, верна стой на варце, маёй радзімы.

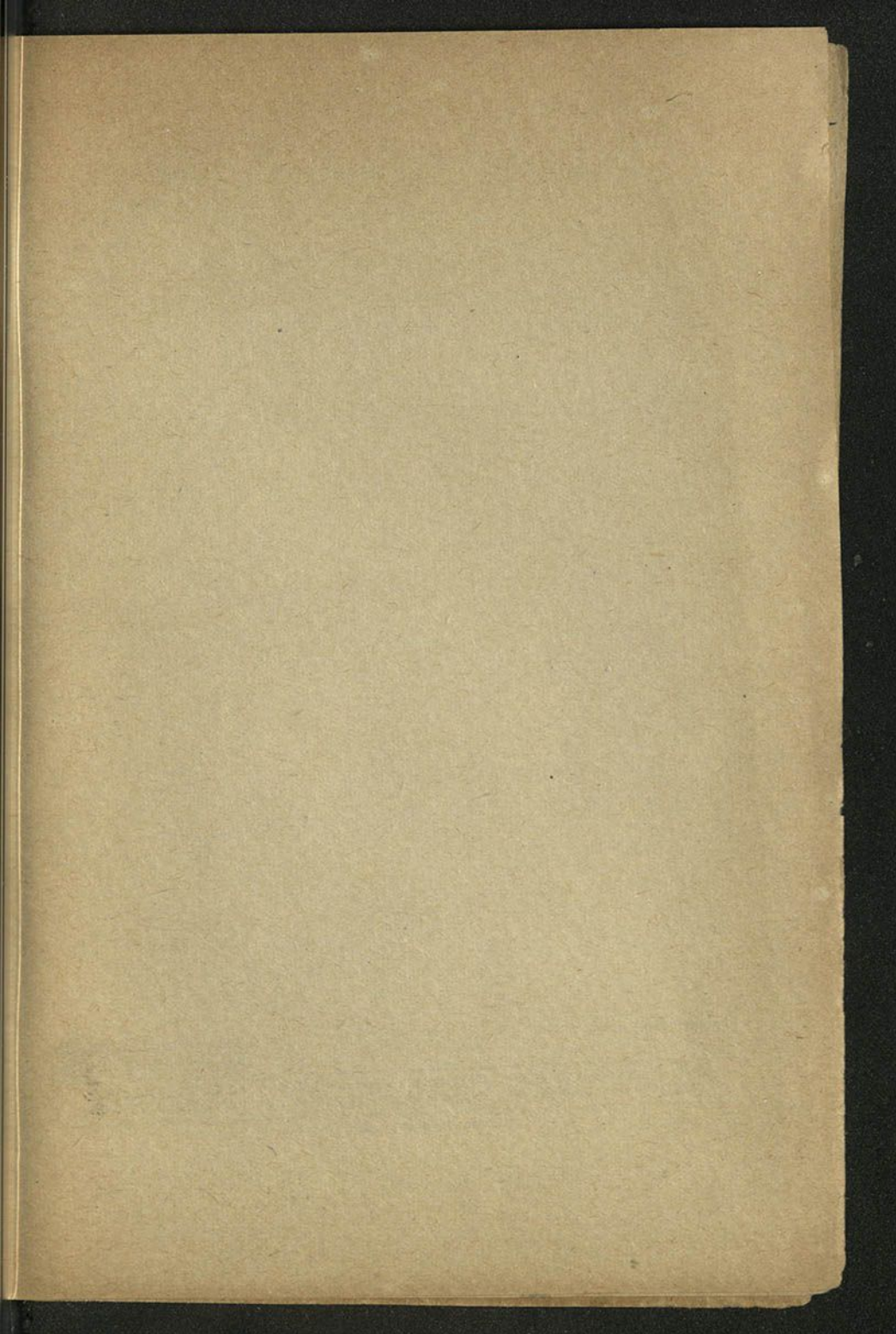
Галіна. Пастараюся апраўдаць давер'е.

Сокалаў (да Людмілы). Ну, як вам падабаецца руская печ?.. Горача?.. Не ўсякі на ёй усядзіць... (Да Пятруся і Людмілы.)

Прашу! (Іх выводзяць).

ЗАСЛОНА.

(Май, 1938 г.)



Рэдактар ЦЫРЛІН

Тэхрэдактар І. МІЛЕШКА  
Карэктар АДАМОВІЧ

---

Здана ў друкарню 26/V-38 г. Падпісана да друку 31/V-38 г. Аб'ём 5/8 друкаваных  
аркушаў. Папера 82×108<sup>1/2</sup>. Тыраж 5000 экз. Зак № 440. Уп. Галоўлітбела № 698.

---

Школа ФЗВ друк. ім. Сталіна



7  
D.  
+

LIBRARY OF THE  
MUSEUM OF NATURAL HISTORY  
GEORGETOWN, GEORGIA

Рэдактар ЦЫРЛІН

Тэхрэдактар І. МІЛЕШКА  
Карэктар АДАМОВІЧ

---

Здана ў друкарню 26/V-38 г. Падпісана да друку 31/V-38 г. Аб'ём 5/8 друкаваных  
аркушаў. Папера 82-1067. Тыраж 5000 экз. Зак № 440. Уп. Галоўлітбела № 698.

---

Школа ФЭВ друк. ім. Стааліна



Sp. +

3

ЦАНА 50 кап.

371



80000006348433

НА БЕЛОРУССКОМ ЯЗЫКЕ

И. Гурский

НА СТРАЖЕ

п'еса в одном действии

Государственное Издательство  
Белоруссии

М и н с к, \* 1938